SCENARIUSZE LEKCJI

szkoły podstawowe - klasy 6-8 | szkoły ponadpodstawowe

„TRZEJ MUSZKIETEROWIE: D'ARTAGNAN".

PONADCZASOWA OPOWIEŚĆ O HONORZE, PRZYJAŹNI I LOJALNOŚCI

„Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego!" –

kto z nas nie kojarzy tej sentencji? Jedno z najsłynniejszych zdań w historii światowej literatury to charakterystyczne zawołanie tytułowych bohaterów książki **„Trzej muszkieterowie"**. Pierwsza część trylogii autorstwa Aleksandra Dumasa z 1844 roku, ukazująca losy dzielnych muszkieterów w siedemnastowiecznej Francji, po dziś dzień jest uznawana za jedną z najpopularniejszych powieści przygodowych. Książka inspiruje kolejne pokolenia twórców filmowych, którzy już od ponad 100 lat podejmują próby przeniesienia powieści Dumasa na ekran. Szacuje się, że na świecie powstało do tej pory około 50 adaptacji „Trzech muszkieterów" – w formie serialu, animacji, filmów niemych, a nawet… musicalu.

O czym świadczy niesłabnące zainteresowanie filmowców opowieścią sprzed niemal 180 lat? Być może we współczesnym świecie, nieprzewidywalnym i pełnym gwałtownych zmian, potrzebujemy oparcia w postaci ponadczasowych wartości. **Honor, współdziałanie, lojalność** – tym zasadom hołdują muszkieterowie, niezależnie od tego, z jak trudnymi sytuacjami przychodzi im się mierzyć. I może właśnie ta wiara w wyznawane wartości, a także świadomość, że zawsze można liczyć na wsparcie kompanów, pomagają wyjść bohaterom bez większego szwanku nawet z najtrudniejszych potyczek.

Powieść Dumasa zawiera więc mądre przesłanie na temat zasad, którymi warto kierować się w życiu. Nie bez powodu **„Trzej muszkieterowie" figurują na liście lektur uzupełniających dla klas**

4-6. Jak jednak zachęcić uczniów do sięgnięcia po klasyczną historię spod znaku płaszcza i szpady? Jak w przystępnej formie przekazać im wiedzę na temat uniwersalnych wartości zawartych w książce? Doskonałą okazją ku temu jest seans najnowszej ekranizacji powieści Dumasa – **„Trzej muszkieterowie: D'Artagnan"**.

Zrealizowane z epickim rozmachem widowisko przeniesie młodych widzów do siedemnastowiecznej, pogrążonej w konfliktach religijnych Francji. W centrum opowieści znajduje się młody Gaskończyk d'Artagnan, marzący o tym, by zostać muszkieterem. Na swojej drodze spotyka tytułowych bohaterów – szlachetnego Atosa, walecznego Portosa i lojalnego Aramisa, którzy pomagają mu zrealizować ten cel.

Awanturnicze przygody, wartka akcja, imponujące sceny pojedynków i gwiazdorska obsada (na ekranie zobaczymy m.in. Louisa Garrela, Evę Green, Vincenta Cassela i Vicky Krieps) – te wszystkie elementy składają się na seans, który ma szansę zachwycić (nie tylko!) **uczniów klas 6-8 i szkół ponadpodstawowych**. Film polecamy **przede wszystkim nauczycielom języka polskiego, historii i wychowawcom**, mającym szansę odkryć w nim bogactwo edukacyjnych wątków, wartych dyskusji po projekcji.

Poznaj przykładowe tematy, które poruszysz z uczniami po seansie filmu „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan":

- **ADAPTACJA LITERATURY.** Film może być ciekawym punktem wyjścia do rozmowy o różnicach między ekranizacją a adaptacją utworu literackiego. Seans zachęci uczniów do refleksji na temat zabiegów stosowanych przez twórców filmowych, przenoszących powieści na ekran.
- **POWIEŚĆ PŁASZCZA I SZPADY.** Czy uczniowie wiedzą, co oznacza ten termin? Jacy pisarze, poza Dumasem, tworzyli w tym gatunku literackim?
- **PODOBIEŃSTWA MIĘDZY PISARSTWEM DUMASA A TWÓRCZOŚCIĄ HENRYKA SIENKIEWICZA.** Polski noblista inspirował się twórczością francuskiego pisarza. Warto będzie poszukać wraz z uczniami analogii między „Trylogią" Sienkiewicza a „Trzema muszkieterami".
- **PRZYJAŹŃ, WIERNOŚĆ, LOJALNOŚĆ.** A ponadto odwaga, honor i szlachetność – uniwersalne wartości, jakim hołdowali muszkieterzy, mogą stać się kompasem także dla twoich uczniów.
- **KARDYNAŁ RICHELIEU, KRÓL LUDWIK XIII, KSIĄŻĘ BUCKINGHAM.** Co twoi uczniowie wiedzą na temat postaci historycznych, które pojawiają się w filmie? Seans będzie świetnym pretekstem do zorganizowania zajęć na ten temat.
- **REFORMACJA I KONTRREFORMACJA.** To kolejne zagadnienie, które warto będzie rozwinąć po seansie na lekcji historii. Po projekcji warto przybliżyć uczniom tło konfliktu między katolikami a protestantami, a także – w nawiązaniu do filmu – pokazać, do jakich wydarzeń może doprowadzić eskalacja napięć (rzeź Hugenotów w noc św. Bartłomieja).
- **KONTEKST HISTORYCZNY EPOKI.** Francuska monarchia w XVII wieku, pozostałości średniowiecznej kultury rycerskiej obecne w kodeksie honorowym muszkieterów, kultura pojedynku – to kolejne tematy, które można omówić szerzej w trakcie zajęć po seansie.

Z myślą o nauczycielach języka polskiego i historii, którzy chcą wykorzystać film „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan" na zajęciach, przygotowaliśmy dwa scenariusze lekcji do zrealizowania po seansie filmu:

- **SCENARIUSZ NR 1, przeznaczony dla nauczycieli języka polskiego w klasach 6-8,** stanowi kompleksową bazę do przeprowadzenia zajęć na temat gatunku powieści płaszcza i szpady, a także podjęcia zagadnień związanych z różnicami między adaptacją a ekranizacją filmową. Autorka scenariusza, Monika Szulkowska, w ramach jednego z ćwiczeń proponuje zestawienie podobieństw między „Trylogią" Henryka Sienkiewicza a „Trzema muszkieterami" Aleksandra Dumasa, a ponadto omawia zasady kodeksu postępowania muszkietera.
- **SCENARIUSZ NR 2, dedykujemy nauczycielom historii w klasach 6-8 szkół podstawowych oraz w szkołach ponadpodstawowych,** którzy wychodząc od filmowego seansu, chcą porozmawiać z uczniami o konflikcie między katolikami a hugenotami. Autor scenariusza Edgar Hein proponuje ćwiczenia zachęcające do poszukiwania analogii między procesami historycznymi i współczesnymi, akcentując znaczenie i wpływ propagandy w kreowaniu konfliktów społecznych.

Mamy nadzieję, że film „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan" przyniesie wiele okazji do pasjonujących rozmów po seansie.

O AUTORCE:
Paulina Kulesza – absolwentka filmoznawstwa i kultury mediów na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, edukatorka filmowa Ferment Kolektiv. Działa w redakcji serwisu FILM W SZKOLE, gdzie publikuje pomocne treści i materiały edukacyjne dla nauczycieli.

FILM „TRZEJ MUSZKIETEROWIE: D'ARTAGNAN" OD 12 MAJA NA EKRANACH KIN.
Zapraszamy na pokazy przedpremierowe już od 1 maja!
Już dziś skontaktuj się ze swoim kinem i zamów pokaz grupowy o dowolnej godzinie.

SCENARIUSZ 1

Bóg, honor, ojczyzna – czy warto być muszkieterem?

AUTORKA: Monika Szulkowska

PRZEDMIOT: język polski

GRUPA WIEKOWA: szkoła podstawowa, klasy 6-8

CZAS REALIZACJI: 2 godziny lekcyjne

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
- Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
- Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
- Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.
- Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi ustnych i pisemnych.

CELE OPERACYJNE:
UCZENNICA/UCZEŃ:

- umie wyrazić opinię o filmie oraz lekturze i uzasadnić ją,
- potrafi omówić zdarzenia występujące w utworze, wskazać narratora, postacie, wydarzenia, czas i miejsce akcji,
- zna wyznaczniki powieści płaszcza i szpady,
- zauważa podobieństwa między „Trylogią" Henryka Sienkiewicza a utworem i filmem „Trzej muszkieterowie" Aleksandra Dumasa,
- zna pojęcie muszkieter,
- odróżnia pojęcia adaptacji i ekranizacji filmowej,
- zauważa różnice i podobieństwa pomiędzy adaptacją filmową a książką,

- dokonuje analizy materiału ikonograficznego, potrafi odnaleźć symbole w filmie i połączyć je z postaciami i wydarzeniami,
- redaguje kodeks postępowania (używając wypowiedzeń lub równoważników zdań) oraz zauważa jego uniwersalność,
- doskonali umiejętność argumentowania,
- rozwija umiejętności pracy zespołowej i kreatywnego, twórczego myślenia.

FORMY I METODY PRACY:
praca w grupach, praca w parach, techniki cooperative learning i rutyny krytycznego myślenia: pens in the middle, think-pair-share

MATERIAŁY POMOCNICZE:
projektor lub tablica interaktywna do wyświetlania trailera, pytań i zadań; tablica lub flipchart (do eksponowania wyników pracy), karty pracy (załączniki)

Przebieg zajęć

Nauczyciel/-ka dzieli klasę na grupy (4-5 osób) w zależności od liczebności klasy. Grupy będą mieszane podczas lekcji, co oznacza, że uczniowie będą pracowali przy kolejnych zadaniach w innych konfiguracjach. Rekomendujemy do podziału grup skorzystanie z bezpłatnego narzędzia online. Z jego pomocą grupy można wygenerować bardzo sprawnie. (https://bit.ly/3MRpJdf)

1. Uczniowie siadają razem w wybranych grupach. Nauczyciel/-ka włącza trailer filmu „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan" (https://youtu.be/zjR7XX0SzGg), aby przypomnieć jego klimat, postaci i niektóre wydarzenia. Każda grupa otrzymuje kartkę formatu A4, podzieloną na 4 części. Stosujemy technikę cooperative learning pens in the middle. Polega ona na tym, że uczniowie odkładają długopisy z boku kartki. Odczytują po kolei zapisane na niej pytania, następnie dyskutują ok. 1 minuty nad każdym pytaniem (nauczyciel/-ka mierzy czas). W czasie tej minuty nie wolno nic zapisywać. Po upływie czasu dyskusji, wybrany/-a przez grupę uczeń/uczennica zapisuje odpowiedź na pytanie. Podczas zapisywania nie można się już odzywać (**załącznik 1**).

ZAŁĄCZNIK 1

Po udzieleniu odpowiedzi na wszystkie pytania, uczniowie dzielą się nimi na forum klasy. Nauczyciel/-ka moderuje dyskusję.

Nauczyciel/-ka następnie pyta, w jaki sposób można ocenić film. Warto wspomnieć tutaj o przyznawaniu gwiazdek, pisaniu recenzji oraz zaznaczaniu kciuków w górę czy w dół.
Uczniowie oceniają obejrzany film, przyznają gwiazdki. Chętni uczniowie z każdej grupy uzasadniają ustnie swoje oceny.

2. Generujemy nowe grupy – uczniowie przesiadają się zgodnie z przydziałem.
Nauczyciel/-ka pyta uczniów, co było inspiracją do stworzenia filmu. Sprawdza, czy uczniowie rozumieją różnice między adaptacją filmową a ekranizacją. Prosi o ich podanie.

Pojęcia adaptacji i ekranizacji filmowej często bywają stosowane zamiennie jako synonimy. Między nimi istnieje jednak znacząca różnica, polegająca na odmiennym sposobie przeniesienia dzieła literackiego na ekran. I tak:

ADAPTACJA to artystyczna przeróbka pierwotnego materiału, np. książki, komiksu, której celem jest dostosowanie jej do wymogów nowego grona odbiorców, stworzona zgodnie z wizją i ideą reżysera.

EKRANIZACJA to wierne przeniesienie książki do filmu. Wątki są zgodne z oryginałem, choć mogą występować drobne różnice względem literackiego pierwowzoru, wynikające głównie z pominięcia niektórych wątków, aby film mieścił się w odpowiednich ramach czasowych.

W grupach uczniowie podejmują decyzję, czy film „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan" jest adaptacją czy ekranizacją. Wskazują części wspólne i uzupełniają kartę pracy (załącznik 2).

ZAŁĄCZNIK 2

3. Tym razem uczniowie będą pracowali w parach. Pary również generujemy automatycznie. Każda para dostaje zbiór symboli, które znalazły się w filmie i musi wyjaśnić, co oznaczają. Warto opisać również sytuacje, w której się one pojawiły. Na wykonanie zadania uczniowie mają 10 minut. Następnie wspólnie omawiamy symbole i uczniowie tworzą notatkę (może być rysunkowa – **załącznik 3**).

ZAŁĄCZNIK 3

4. Generujemy nowe grupy – uczniowie przesiadają się zgodnie z przydziałem. Nauczyciel/-ka informuje, że przyszedł czas na zadanie redakcyjne. Najpierw jednak zadaje pytanie, kim w XVII-wiecznej Francji byli muszkieterowie.

DEFINICJA

MUSZKIETER TO:

- żołnierz uzbrojony w muszkiet;
- żołnierz oddziałów specjalnych gwardii królewskiej we Francji od czasów Ludwika XIII.

(źródło definicji: https://sjp.pl/muszkieterowie)

Nauczyciel/-ka wyświetla na tablicy zadanie: zredaguj w punktach „kodeks postępowania muszkietera", posługując się wiadomościami z filmu i literatury.

Przykładowy kodeks:

- Bądź zawsze wierny Bogu, Ojczyźnie i Królowi.
- Bądź lojalnym przyjacielem w myśl motta: „jeden za wszystkich, wszyscy za jednego".
- Bądź odważny, waleczny i honorowy.
- Stawaj zawsze w obronie pokrzywdzonych.
- Bądź ambitny i podążaj drogą prawdy.
- Szanuj kobiety i chroń je.

Nauczyciel/-ka pyta, czy ten kodeks mógłby obowiązywać w dzisiejszych czasach? Który z punktów byłby nie do przyjęcia dla uczniów i dlaczego? Czy bohaterowie filmu rzeczywiście zawsze postępowali zgodnie z tym kodeksem?
Uczniowie dyskutują, odpowiadając na zadane pytania i argumentują swoje wypowiedzi.

5. Uczniowie będą pracowali w parach, rutyną krytycznego myślenia THINK, PAIR, SHARE. Nauczyciel/-ka prosi o odpowiedź na pytanie, co to znaczy, że powieść Dumasa to powieść płaszcza i szpady? Co to za rodzaj powieści, czym się charakteryzuje? Rutyna wymaga, aby najpierw pomyśleć nad pytaniem indywidualnie, potem połączyć się w pary i przedyskutować odpowiedzi, następnie podzielić się nimi z klasą i wspólnie ustalić poprawną odpowiedź (**załącznik 4**).

ZAŁĄCZNIK 4

DEFINICJA

WYZNACZNIKI DECYDUJĄCE, ŻE UTWÓR PRZYNALEŻY DO GATUNKU POWIEŚCI PŁASZCZA I SZPADY:

- Bohaterami są dzielni rycerze/wojowie/wojownicy, którzy posługują się szpadami.
- Utwory charakteryzują się żywą akcją, intrygami i niespodziewanymi zwrotami akcji.
- Występuje w nich silnie zarysowany wątek romantyczny.
- Utwory te obfitują w sceny pojedynków szermierczych.
- Występują w nich elementy powieści przygodowej, historycznej i romansu.

Nauczyciel/-ka monitoruje pracę grup, w razie problemów zadaje pytania pomocnicze.

Nauczyciel/-ka pyta, czy w polskiej literaturze również można znaleźć przykłady powieści płaszcza i szpady.

Zdecydowanie warto podkreślić, że jest to **„Trylogia" Henryka Sienkiewicza.** Warto pokazać młodzieży fragmenty, które dowodzą, że można śmiało stwierdzić, iż Sienkiewicz inspirował się powieścią Aleksandra Dumasa, ponieważ w „Trylogii" można znaleźć m.in.:

- typ silnego, mocnego bohatera o dobrym sercu, szlachetnego, broniącego prawa i idei (Kmicic, Wołodyjowski);
- pojedynki o honor oraz mistrzostwo szabli;
- porwanie ukochanej kobiety.

Warto wykorzystać w tym celu fragmenty z filmowych adaptacji „Trylogii" Sienkiewicza:

scena pojedynku Kmicica i Wołodyjowskiego:
https://vod.tvp.pl/filmy-fabularne,136/potop-redivivus,316330
[fragment ok. 37:55 - 40:04]

Fragment filmu „Potop Redivivus", reż. Jerzy Hoffman, Polska 1974 (film w wolnym dostępie na platformie TVP VOD, https://vod.tvp.pl/filmy-fabularne,136/potop-redivivus,316330, dostęp: 26.04.2023).

wątek miłosny w „Ogniem i mieczem" (Bohun, Skrzetuski kochają się w Helenie):
https://vod.tvp.pl/seriale,18/ogniem-i-mieczem-odcinki,314311/odcinek-1,S01E01,380701
[fragment ok. 18:46-21:12]

Fragment serialu telewizyjnego „Ogniem i mieczem", reż. Jerzy Hoffman, Polska 2000, odcinek 1 (serial w wolnym dostępie na platformie TVP VOD, https://vod.tvp.pl/seriale,18/ogniem-i-mieczem-odcinki,314311, dostęp: 26.04.2023).

Podsumowanie:

W ramach podsumowania proponujemy przeprowadzić dyskusję nad znaczeniem literatury i filmu spod znaku płaszcza i szpady w życiu człowieka. Czy warto sięgać po takie książki? Czy warto oglądać filmy tego typu?

Warto również wyeksponować w klasie wypracowane podczas lekcji materiały, np. przyklejając je na gazetce czy flipcharcie.

Zadania dla chętnych

(można również poświęcić na nie kolejną godzinę lekcyjną):

1. Zaprojektuj koszulkę przedstawiającą informacje dotyczące wybranej postaci z filmu/książki Aleksandra Dumasa, zawrzyj na niej ważne dla Ciebie informacje np. kodeks muszkietera, cechy wybranego bohatera, informacje o lekturze – rodzaj, gatunek literacki, czas i miejsce akcji itp. Wybór należy do Ciebie (**załącznik 5**).

ZAŁĄCZNIK 5

2. Wyszukaj w książkach (np. Encyklopedia PWN) i/lub źródłach internetowych jak najwięcej informacji na temat Aleksandra Dumasa oraz przypomnij sobie treść lektury i fabułę filmu. Wiadomości w nich zawarte sprawdzimy podczas gry grupowej bamboozle.

   Link do bamboozle dla nauczyciela/nauczycielki:
   https://www.baamboozle.com/game/1542459

O AUTORCE:
Monika Szulkowska – nauczycielka dyplomowana języka angielskiego i polskiego w Szkole Podstawowej nr 14 z Oddziałami Dwujęzycznymi w Inowrocławiu, Ambasadorka Wiosny Edukacji. Oligofrenopedagożka i certyfikowana trenerka umiejętności społecznych, pracująca z dziećmi w spektrum autyzmu oraz zagrożonymi defaworyzacją społeczną. Prowadzi fanpejdż na Facebooku oraz profil na Instagramie *Pomysły ticzerki – Monika Szulkowska*, na którym dzieli się pomysłami, jak prowadzić ciekawe, niestandardowe lekcje. Prywatnie mama Aspika i żona bluesmana, którą relaksuje gotowanie i podróże. Wielbicielka kotów.

ZAŁĄCZNIK 1

Co najbardziej zaskoczyło cię w filmie?

Co najbardziej wzruszyło cię w trakcie seansu?

Co najbardziej podobało ci się w filmie?

Co nie podobało ci się w filmie?

ZAŁĄCZNIK 2

Wymień podobieństwa i różnice między filmem
i książką Aleksandra Dumasa
„Trzej muszkieterowie”:

Podobieństwa	Różnice

Wniosek :

Film pt. „Trzej muszkieterowie: D’Artagnan”

jest .....,

ponieważ.....

ZAŁĄCZNIK 3

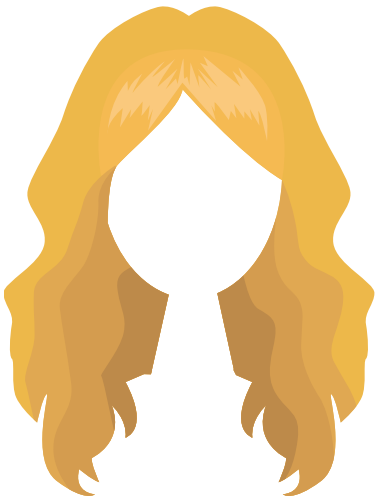

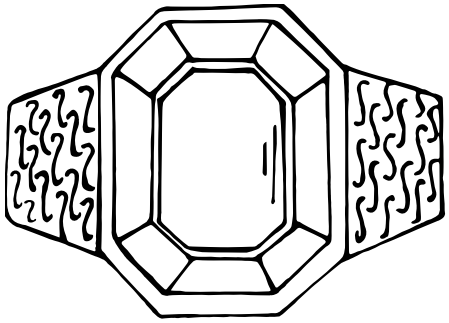

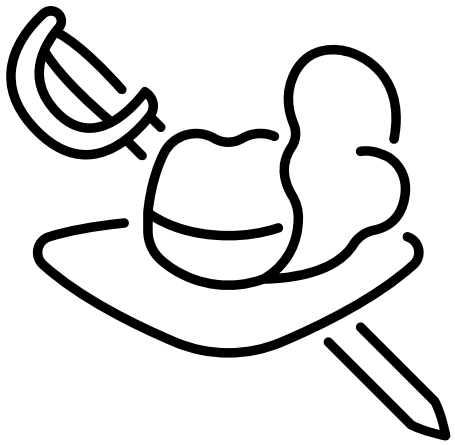

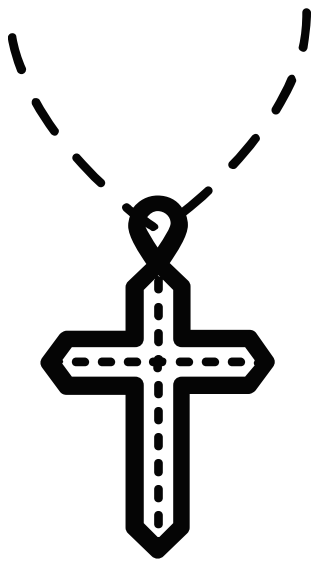

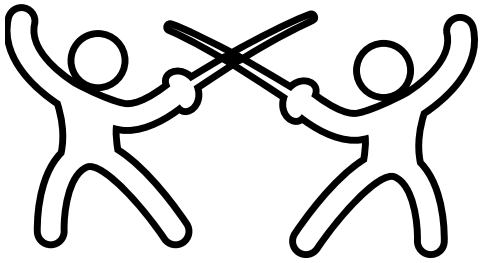

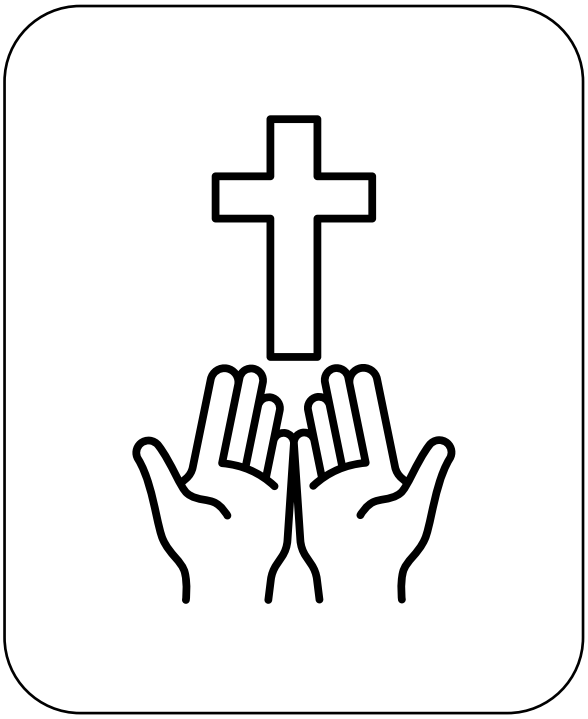

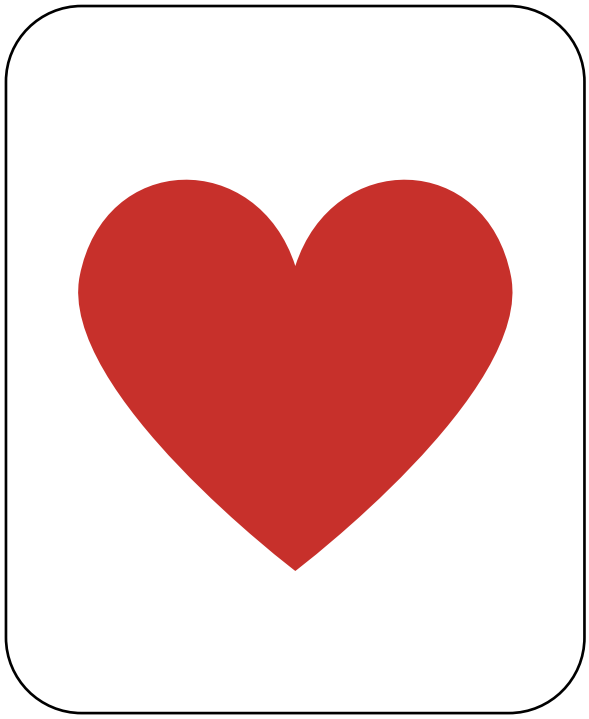

ZAŁĄCZNIK 4

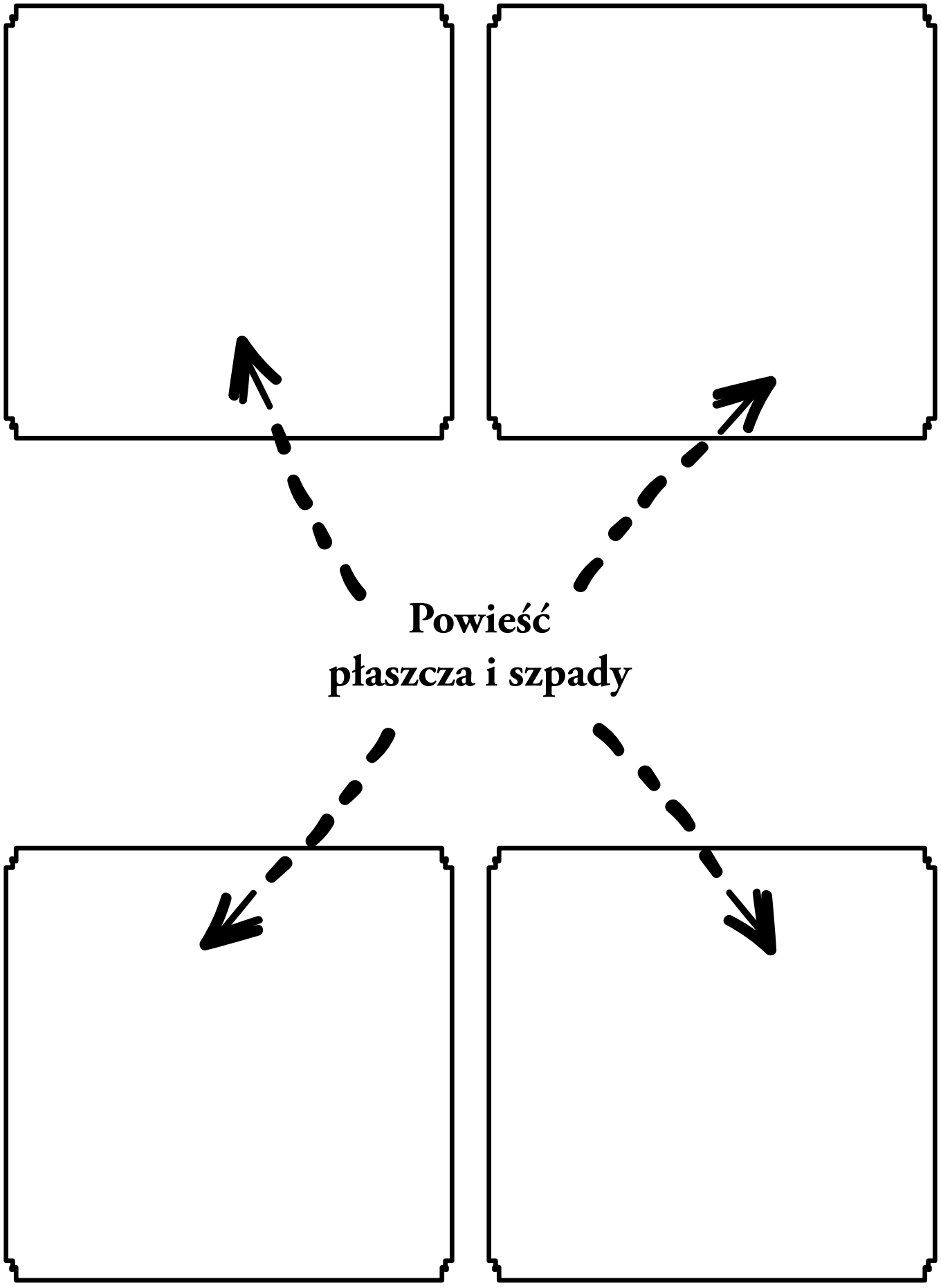

ZAŁĄCZNIK 5

Moja lekturowa koszulka
PRZÓD

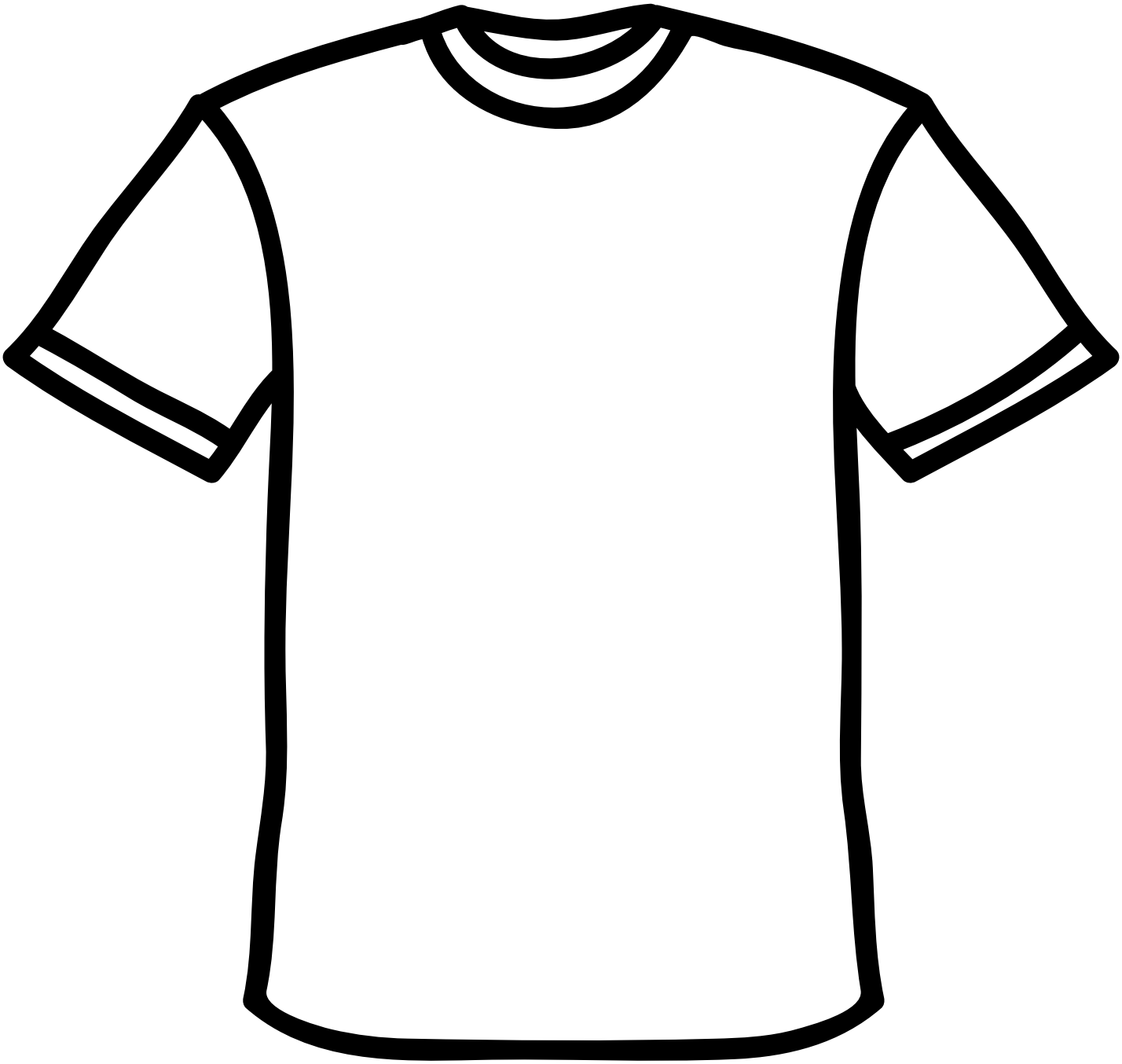

Moja lekturowa koszulka
TYŁ

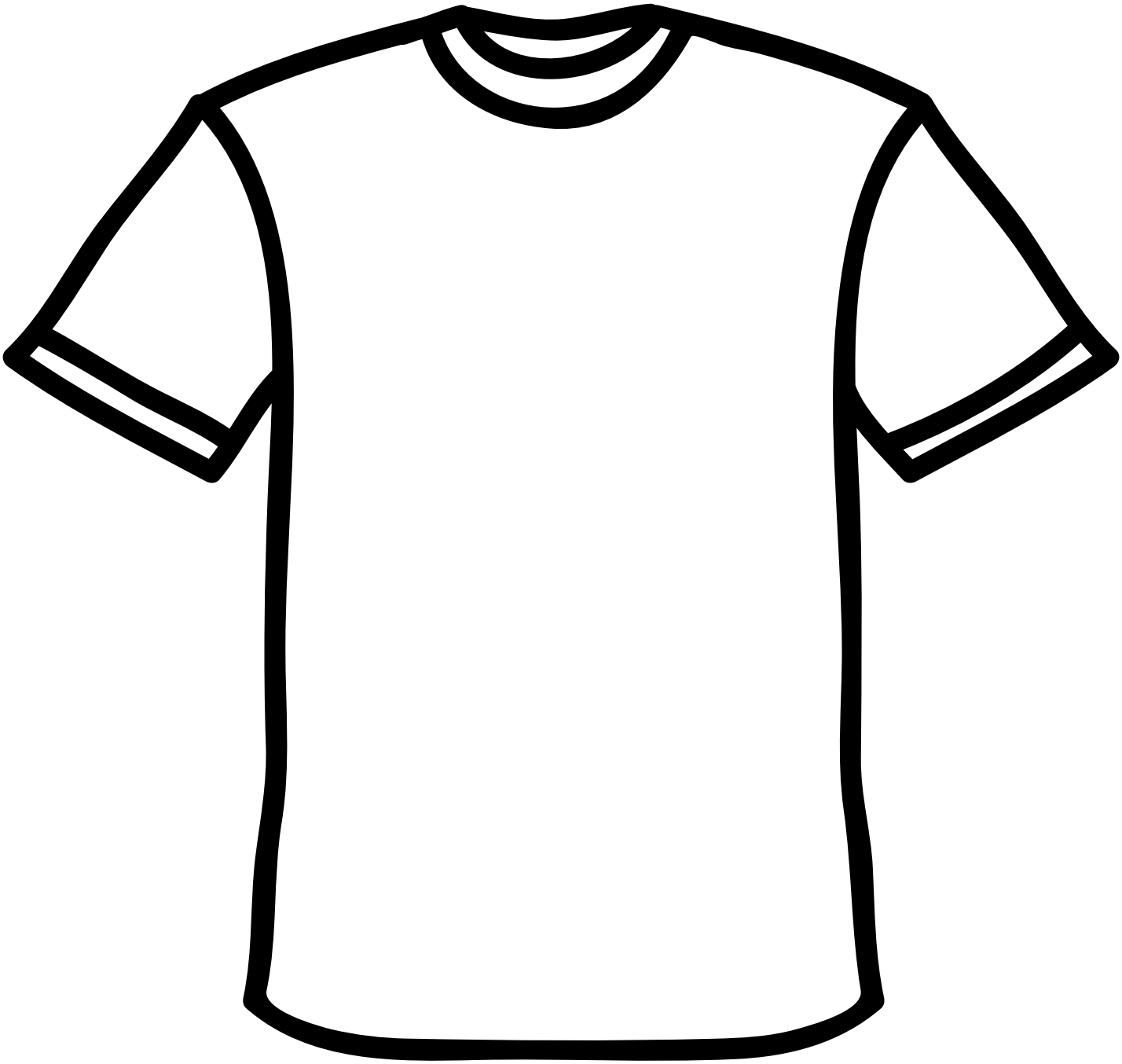

SCENARIUSZ 2

Rywalizacja między katolikami a hugenotami jako wzór konfliktów społecznych generowanych przez władzę.

AUTOR: Edgar Hein

PRZEDMIOT: historia

GRUPA WIEKOWA: szkoła podstawowa, kl. 6-8; szkoły ponadpodstawowe

CZAS REALIZACJI: 1 godzina lekcyjna

ZAGADNIENIA EDUKACYJNE:

- Konflikty religijne epoki nowożytnej.
- Omówienie różnych konfliktów społecznych współczesności.
- Absolutyzm jako przednowoczesna forma scentralizowanego państwa.
- Reformacja/kontrreformacja.
- Monarchia francuska w XVII wieku.

CELE OPERACYJNE:
UCZENNICA/UCZEŃ:

- potrafi wskazać najważniejsze zagadnienia konfliktów religijnych Europy Zachodniej,
- wyjaśnia, na czym polegała reformacja i kontrreformacja,
- dostrzega analogie między procesami historycznymi i współczesnymi,
- wie, w jaki sposób tworzyło się nowoczesne państwo biurokratyczne,
- zna rolę kardynała Richelieu w procesie tworzenia monarchii absolutnej.

FORMY I METODY PRACY:
heureza, praca w grupach, praca indywidualna, dyskusja sterowana, praca z filmem, burza mózgów, głosowanie

MATERIAŁY POMOCNICZE:
tablica, film „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan", karteczki, materiały z załączników (do eksponowania wyników pracy), karty pracy (załączniki)

Przebieg zajęć

1. Nauczyciel/-ka pyta uczniów o ich odczucia dotyczące filmu „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan". Które wątki najbardziej zapadły im w pamięć? Po wysłuchaniu opinii na temat filmu nauczyciel/-ka zapisuje na tablicy słowo: **KONFLIKT**. Następnie rozdaje każdemu z uczniów po karteczce. Prosi uczniów o chwilę refleksji i zastanowienie się, z czym kojarzy im się to słowo. Uczniowie zapisują na karteczkach sytuacje konfliktowe, jakie zapamiętali z filmu „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan".

(**przykładowe odpowiedzi**: *konflikt między d'Artagnanem a milady; początkowy konflikt między d'Artagnanem a muszkieterami, zakończony pojedynkiem i rozejmem; konflikt między muszkieterami a gwardią kardynała Richelieu; napięcia między katolikami i protestantami [hugenotami]*).

Nauczyciel/-ka zbiera karteczki od uczniów i czyta ich treść na głos na forum klasy. Kiedy pojawią się odpowiedzi związane np. konfliktem protestantów i katolików, wojną trzydziestoletnią, nocą św. Bartłomieja (o której również jest mowa w filmie) zawęża zapisane na tablicy sformułowanie **KONFLIKT**, dopisując tuż obok tego słowa: **RELIGIJNY**.

2. Nauczyciel/-ka pyta uczniów o czas i miejsce akcji filmu „Trzej muszkieterowie: d'Artagnan". Zapisuje na tablicy: **XVII WIEK, FRANCJA**. Co uczniowie wiedzą na temat najważniejszych konfliktów, które rozgrywały się we Francji i w Europie w XVI i XVII wieku? Nauczyciel/-ka mówi szerzej o kontekście historycznym epoki, w której miała miejsce akcja „Trzech muszkieterów". Precyzuje, że konfliktem, który był uznawany za największą katastrofę nowożytnej Europy, była **wojna trzydziestoletnia**, trwająca od 1618 do 1648 roku. Toczyła się ona między koalicją państw katolickich a koalicją państw protestanckich. Był to konflikt, który objął swoim zasięgiem niemal całą Europę i w wyniku którego zginęło 8 milionów ofiar (nie tylko na polach bitwy, ale również w wyniku chorób i głodu).

3. Warto jednak zaznaczyć, że dzięki umiejętnie prowadzonej polityce Francja – w porównaniu z innymi państwami europejskimi – nie poniosła dużych strat w wojnie trzydziestoletniej. Działania wojenne w zasadzie ominęły jej terytorium. Nauczycielka rozdaje uczniom wizerunki dwóch historycznych postaci z filmu „Trzej muszkieterowie: D'Artagnan" (**załącznik 1**). Następnie prosi o to, by podpisali bohaterów (**klucz odpowiedzi dla nauczyciela**: po lewej – kardynał Richelieu, po prawej – król Ludwik XIII).

ZAŁĄCZNIK 1

Czy uczniowie wiedzą, dzięki której z tych postaci Francja uniknęła wielkich strat wojennych i stała się polityczną potęgą? Nauczyciel/-ka przeprowadza głosowanie. Prosi, by na podstawie wiedzy własnej oraz informacji nabytych w trakcie filmowego seansu najpierw podnieśli rękę ci z uczniów, którzy uważają, że większe zasługi dla kraju miał król Ludwik XIII. Następnie podnoszą ręce uczniowie twierdzący, że to działania kardynała Richelieu w znacznym stopniu wzmocniły kraj.

Nauczyciel/-ka podaje uczniom prawidłową odpowiedź. Francja stała się potęgą dzięki inteligentnym działaniom **kardynała Richelieu**, uznawanego za szarą eminencję Francji XVII wieku. Nauczyciel/-ka mówi, że Richelieu zasłynął jako doskonały strateg i polityk. Jego głównym celem było stworzenie dobrze zarządzanego państwa o silnej władzy królewskiej. Podejmował w tym celu wiele sprytnych decyzji, wpływających m.in. na osłabienie pozycji arystokracji (wprowadził m.in. zakaz posiadania zamków obronnych, artylerii i prywatnych armii wśród jej przedstawicieli). Warto przypomnieć, że filmie pojawia się wątek zakazu pojedynków (wydany i egzekwowany) przez Richelieu. Był to jeden z symbolicznych elementów roztaczania władzy nad arystokracją.

Richelieu walczył z opozycją antykrólewską, sprzeciwiał się niezależności hugenotów. W wyniku jego działań (uwieńczonych kapitulacją hugenockiej twierdzy La Rochelle w 1628 roku) hugenoci musieli zrzec się wszystkich politycznych przywilejów, z których dotychczas korzystali. W 1629 r., po złamaniu ich potęgi militarnej i politycznej, wydano jednak tzw. edykt łaski, który gwarantował hugenotom wolność wyznania. W trakcie wojny trzydziestoletniej Richelieu nie angażował Francji w otwarty konflikt aż do 1635 roku (wtedy właśnie państwo oficjalnie przystąpiło do wojny trzydziestoletniej), dzięki czemu nie poniosła dużych strat. Kardynał Richelieu swoimi licznymi działaniami stworzył podwaliny dla **monarchii absolutnej** Ludwika XIV. W tym systemie w rękach króla skupiała się władza sądownicza, ustawodawcza i wykonawcza.

Oficjalnie władzę piastował **Ludwik XIII**. Nie był on jednak uznawany za silnego władcę. Rzeczywiste rządy sprawował Richelieu, którego monarcha darzył pełnym zaufaniem – kardynał podejmował bowiem decyzje, mające na celu wzmocnienie autorytetu i władzy króla.

ZAŁĄCZNIK 2

4. Do wojny trzydziestoletniej doprowadziły wydarzenia historyczne, które miały miejsce niemal 100 lat przed jej wybuchem. Czy uczniowie potrafią wymienić najważniejsze z nich? Nauczyciel/-ka rozdaje uczniom karty pracy z wizerunkiem Marcina Lutra (**załącznik 2)**. Zadaniem uczniów będzie wskazanie, kim jest postać przedstawiona na obrazie oraz o zaznaczenie prawdziwych/fałszywych zdań na temat jej działalności. (**klucz odpowiedzi**: 1 – P, 2 – F, 3 – F, 4 – P, 5 – F, 6 – P)

Uczniowie prezentują swoje odpowiedzi na forum klasy. Nauczyciel/-ka zapisuje na tablicy hasło:

REFORMACJA

Następnie, w nawiązaniu do odpowiedzi uczniów, nauczyciel/-ka mówi, że współtwórcą tego ruchu religijnego był Marcin Luter, urodzony w XV wieku niemiecki doktor teologii. W 1517 roku, sprzeciwiając się m.in. sprzedaży odpustów przez duchownych, opublikował 95 tez na drzwiach kościoła w Wittenberdze. Wydarzenie to było symbolicznym początkiem reformacji, w wyniku której wyłoniły się nowe odmiany chrześcijaństwa, m.in.:

- luteranizm – którego współtwórcą był Marcin Luter,
- anglikanizm – formalnym założycielem był król Anglii, Henryk VIII,
- kalwinizm – współtwórcą był Jan Kalwin.

Następnie nauczyciel/-ka dopisuje do terminu **REFORMACJA** na tablicy przedrostek „kontr-" – tak, żeby utworzyły razem nowe słowo **KONTRREFORMACJA**. Co według uczniów oznacza to pojęcie?

Następuje burza mózgów. Uczniowie swobodnie dzielą się swoimi pomysłami, a nauczyciel/-ka zapisuje je na tablicy.

Następnie nauczyciel/-ka tłumaczy, że kontrreformacja była bezpośrednią odpowiedzią kościoła katolickiego na reformację. Był to ruch zapoczątkowany w trakcie obrad soboru trydenckiego (w latach 1545–1563). Jego celem było przywrócenie kościołowi katolickiemu pozycji, którą utracił wskutek rosnącej popularności protestantyzmu. Skutkami kontrreformacji były m.in. surowe prześladowania innowierców, nakłanianie katolickich władców do działań zbrojnych przeciwko protestantom, konflikty i wojny religijne. Z drugiej jednak strony, ruch ten miał wpływ na odnowę kościoła katolickiego.

Warto przy okazji zaznaczyć, że przyczyny religijne były tylko pretekstem do wojny trzydziestoletniej. W rzeczywistości większe znaczenie miały kwestie polityczne, m.in. konflikt w Rzeszy pomiędzy cesarzem a władcami poszczególnych państw niemieckich, a także imperialne ambicje Francji i Szwecji. Nauczyciel/-ka zaznacza, że niektórzy z największych władców w historii ludzkości konsekwentnie wykorzystywali tego typu konflikty, aby wzmocnić międzyludzkie podziały, które następnie pożytkowali dla swych politycznych celów.

5. Nauczyciel/-ka rozdaje uczniom karty pracy (**załącznik 3**). Zadaniem uczniów jest przyporządkowanie określeń do odpowiedniej kategorii. Na podstawie tego ćwiczenia wybrani uczniowie prezentują na forum różnice między kościołem katolickim a ewangelicko-reformowanym.

ZAŁĄCZNIK 3

(**klucz odpowiedzi dla nauczyciela**:
2, 3, 6, 8 – kościół katolicki;
1, 4, 5, 7, 9 – kościół ewangelicko-reformowany).

Nauczyciel/-ka precyzuje, że we Francji przedstawiciele kościoła ewangelicko-reformowanego nazywani byli **hugenotami**.

6. Następnie nauczyciel/-ka zapisuje na tablicy datę: **23/24 sierpnia 1572**. Czy uczniowie wiedzą, jakie wydarzenie (warto podpowiedzieć, że była o nim mowa również w filmie) miało wtedy miejsce? Nauczyciel/-ka rozdaje uczniom **załącznik 4** z QR kodem. Prosi o zeskanowanie go i lekturę artykułu.

ZAŁĄCZNIK 4

Po przeczytaniu przez uczniów tekstu na temat nocy św. Bartłomieja nauczyciel/-ka zaznacza, że w nocy z 23 na 24 sierpnia rozegrało się jedno z najtragiczniejszych wydarzeń w dziejach Francji i Europy. Rzeź hugenotów jeszcze bardziej pogłębiła podziały między katolikami a protestantami. Wydarzenie to pokazuje, że napięta sytuacja społeczna i niechęć między ludźmi o różnych wyznaniach może doprowadzić do krwawych wydarzeń.

7. Nauczyciel/-ka podkreśla, że warto analizować historyczne wydarzenia, gdyż dzięki temu lepiej jesteśmy w stanie zrozumieć mechanizmy współczesnych konfliktów i problemów.

By uczniowie mogli się o tym przekonać, przygotowują wspólnie z nauczycielem/nauczycielką listę konfliktów społecznych w XX/XXI wieku, w których konflikt generowany był przez działalność elit społecznych (przykłady: *Hutu i Tutsi, Marzec '68, nagonka antyuchodźcza w Polsce w 2014-2015 roku* etc.)

8. Następnie, na wybranych przykładach z listy uczniowie dokonują analizy, w jaki sposób doszło do zmiany nastrojów społecznych lub ich radykalizacji w wyniku działań propagandy. Nauczyciel/-ka prosi uczniów o podzielenie się na dwie grupy, z których:

- **pierwsza** – wskazuje na sprawczość elit,
- **druga** – udowadnia, że aby wykreować konflikt, konieczne są odpowiednie nastroje społeczne.

9. Wolna dyskusja, w której uczniowie udowadniają racje swojej grupy, podając przykłady historyczne.

O AUTORZE:
Edgar Hein – nauczyciel historii oraz WOSu w poznańskiej szkoły baletowej. Poza tym radiowiec (od lat działający w radiu Afera) oraz konferansjer (m.in. Jarocin Festiwal oraz mała scena Pol'and'rock Festiwal) i społecznik organizujący wydarzenia kulturalne w rodzinnym Wągrowcu oraz domu z wyboru – Poznaniu.

[współpraca redakcyjna: Paulina Kulesza]

ZAŁĄCZNIK 1

Czy pamiętasz tych bohaterów filmu „Trzej muszkieterowie: d'Artagnan"? Podpisz odpowiednio zdjęcia i zaznacz kółkiem postać, dzięki której Francja stała się polityczną potęgą.

.....

.....

ZAŁĄCZNIK 2

Czy rozpoznajesz tę postać historyczną?
Jeśli tak, podpisz ją w wyznaczonym miejscu poniżej:

.....

Czy poniższe zdania na temat tej postaci są prawdziwe (P) czy fałszywe (F)?
Wpisz odpowiednią literkę.

W 1517 roku przybiłem w przedsionku kościoła w Wittenberdze 95 tez, wzywających do dyskusji na temat skuteczności odpustów. To wydarzenie uznawane jest za symboliczny początek reformacji.	
Od mojego nazwiska pochodzi nazwa jednego z nurtów protestantyzmu – kalwinizm.	
Żyłem w XVII-wiecznej Francji.	
Moje wystąpienie dało początek licznym wojnom religijnym między katolikami a protestantami.	
Byłem współtwórcą ruchu religijnego, w którym obowiązywał m.in. kult świętych i celibat.	
Sprzeciwiałem się m.in. nepotyzmowi i symonii (sprzedaży kościelnych obrzędów).	

ZAŁĄCZNIK 3

Przyporządkuj zdania strzałką do właściwej kategorii.

kościół katolicki

1. Ten kościół jest jednym z czołowych (obok luteranizmu) przedstawicieli religii protestanckiej.

2. Jego członkowie wierzą w niepokalane poczęcie, wniebowzięcie, orędownictwo i pośrednictwo Marii u Boga.

3. Jego zwierzchnikiem jest papież.

4. Kościół ten powstał w toku XVI-wiecznej reformacji.

5. Przedstawicieli tego kościoła nazywano (od nazwiska Jana Kalwina, jednego z jego współtwórców) kalwinistami, a we Francji – kalwinami francuskimi (lub hugenotami).

6. Uznaje siedem sakramentów: chrzest, bierzmowanie, Eucharystię, pokutę, namaszczenie chorych, sakrament święceń i małżeństwo.

7. Wyznawcy tego kościoła wierzą w predestynację (a więc w to, że losy każdego człowieka zostały już przed narodzeniem ustalone przez Boga i nie można na nie wpłynąć). Nie uznają kultu świętych.

8. W kościołach tych można znaleźć obrazy i rzeźby, w myśl zasady z Soboru Nicejskiego II (787 rok) – „kto czci obraz, ten czci osobę, którą obraz przedstawia".

9. Uznaje dwa sakramenty – chrzest oraz eucharystię (zwaną zazwyczaj Wieczerzą Pańską).

kościół ewangelicko-reformowany

ZAŁĄCZNIK 4

Zeskanuj telefonem poniższy QR kod i przeczytaj o wydarzeniach mających miejsce 23/24 sierpnia 1572 roku.

źródło: „Noc św. Bartłomieja - rzeź hugenotów”, PolskieRadio.pl, https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/669997,Noc-sw-Bartlomieja-rzez-hugenotow, dostęp: 26.04.2023.

FILM „TRZEJ MUSZKIETEROWIE: D'ARTAGNAN"
OD 12 MAJA NA EKRANACH KIN.
Zapraszamy na pokazy przedpremierowe już od 1 maja!
Już dziś skontaktuj się ze swoim kinem i zamów pokaz grupowy o dowolnej godzinie.

Zamów również prelekcję przed filmem.

FILM DOSTĘPNY W WERSJI Z NAPISAMI

ZAPRASZAMY DO KONTAKTU – POMOŻEMY DOKONAĆ REZERWACJI:

MONOLITH FILMS SP. Z O.O.

Karolina Skriabin
Koordynator Projektów Edukacyjnych
karolina.skriabin@monolith.pl
Tel: +48 22 122 05 33, Kom: +48 662 287 445

www.kinoklasa.pl
www.monolith.pl

Zachęcamy również do odwiedzin na stronach serwisu KinoKlasa.pl,
ogólnopolskiego projektu edukacyjnego, stworzonego dla nauczycieli wszystkich etapów nauczania.

REDAKCJA:
Zespół Edukacji Ferment Kolektiv

OPRACOWANIE GRAFICZNE:
Adam Romel